

Nr 134.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående understöd åt efterlevande till vissa i statens tjänst anställda personer; given Stockholms slott den 18 mars 1949.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredraganden under punkterna 1:o—9:o hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Sven Andersson.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 18 mars 1949.

N ä r v a r a n d e :

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, STRÄNG, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK, ANDERSSON.

Statsrådet Andersson anmäler uppkomna frågor om understöd åt efterlevande till i det följande angivna personer och anför därvid.

Vid beviljande under riksdagens medverkan av pension i individuella fall åt änkor efter befattningshavare, som icke förvärvat familjepensionsrätt för sina efterlevande, har pläгат föreskrivas, att änkan skall äga upp-

bära pension under sin återstående livstid, så länge hon förblir änka. I fråga om änkepensioner, som beviljas enligt gällande familjepensionsreglementen, ävensom riksdagspensioner, som tillträtts före den 1 juli 1947 och omreglerats enligt kungörelsen den 30 juni 1947 (nr 657) angående omreglerad tjänste- och familjepension m. m., gäller, att änkepension utgår till och med utgången av månaden näst efter den, under vilken pensions-tagaren avlider, eller, där pensionsrätten upphör av annan anledning, till och med utgången av den månad, under vilken rätten upphört. Nu sist angivna regler i fråga om tidpunkten, intill vilken änkepension skall utgå, böra gälla även beträffande sådana av Kungl. Maj:t och riksdagen i individuella fall beviljade änkepensioner, som tillträtts efter den 30 juni 1947, och jag förutsätter, att beslutet om änkepensioner i dylika individuella fall skall innefatta befogenhet för vederbörande myndighet att verkställa utbetalning i enlighet med dessa regler, utan hinder av att Kungl. Maj:ts och riksdagens beslut i förenklande syfte avfattats på sätt först angivits.

1:o.

Ingenjören hos arméns fortifikationsförvaltning Lasse Anders Valdemar Bärqs barn. Av handlingarna i ärendet inhämtas,

att Bärq var född den 18 april 1904 och avled den 11 januari 1948;

att han förutom anställningar i kommunal och enskild tjänst innehaft anställning i statens tjänst under sammanlagt 7 år 9 månader 23 dagar, nämligen *dels* hos statens arbetslöshetskommission såsom tekniskt biträde under tiden 27 juli 1931—10 januari 1932 och såsom biträdande arbetsledare under tidsperioderna 11 januari 1932—17 februari 1934 och 12 mars 1934—31 december 1935 *dels ock* såsom ingenjör å arméns fortifikationsförvaltnings byggnadskontor från och med den 1 augusti 1944 intill sin död;

att Bärq under sin anställning hos arméns fortifikationsförvaltning åtnjöt månadsarvode, vilket till en början utgjort 650 kronor men därefter successivt stigit så att han vid tiden för dödsfallet uppburit en månadslön av 832 kronor 50 öre i ett för allt;

att han vid sin död såsom dödsbodeläggare efterlämnade hustrun Anna-Britta Ingeborg Bärq, född Pettersson, samt följande minderåriga barn i tidigare äktenskap med Margit Elisabet Källman, född Carstens, nämligen döttrarna Maud Jenny Margareta, född den 1 januari 1935, och Viveka Gith Emelia, född den 31 december 1938, samt sönerna Lars-Olof Johan Ludvig, född den 3 februari 1940, och Bengt Anders Johan, född den 4 juni 1941;

att äktenskapet mellan barnens moder, vilken är född år 1915, och Bärq upplöstes genom äktenskapsskillnad den 10 mars 1947, varefter modern den 27 december 1947 ingick nytt äktenskap;

att vårdnaden om barnen efter äktenskapsskillnaden genom skillnadsdomen tillagts fadern men efter dennes frånfälle överflyttats å modern;

att bouppteckningen efter Bärge utvisade en behållning av omkring 20 200 kronor;

att fru Källman tidigare haft vissa tillfälliga anställningar men att hon nu uteslutande måste ägna sig åt hemmet och familjen;

att hon ej förfogar över något kapital och icke åtnjuter pension eller understöd av något slag;

att hennes man, som är bilförare, uppbär lön med 566 kronor i månaden men i övrigt icke äger några tillgångar; samt

att han har att betala understöd till ett barn utom äktenskapet.

Bärge efterlevande äro författningsenligt icke berättigade till familjepension.

Fru Källman har hos Kungl. Maj:t anhållit att komma i åtnjutande av understöd av statsmedel för sina i äktenskapet med Bärge födda barn.

Fortifikationsförvaltningen har tillstyrkt uppfostringsbidrag åt barnen och därvid bl. a. framhållit, att vårdnaden om barnen minskade möjligheten för fru Källman att genom eget arbete tillföra familjen inkomster samt att fru Källman icke heller torde kunna påräkna någon ekonomisk hjälp till barnens försörjning från sin nuvarande make på grund av dennes begränsade inkomster.

Försvarets civilförvaltning har i avgivet utlåtande anfört, att ämbetsverket ansåge skäligt, att Bärge efterlämnade minderåriga barn erhölle årligt understöd av statsmedel. Den omständigheten, att Bärge innehåft anställning i statens tjänst under allenast omkring 7 år 10 månader liksom det förhållandet att bouppteckningen efter Bärge utvisade en behållning av omkring 20 000 kronor, varav hälften tillföle barnen, torde enligt ämbetsverkets mening icke utgöra hinder för beviljande av uppfostringsbidrag. Barnen borde erhålla uppfostringsbidrag med ett belopp för varje barn av 840 kronor för år, motsvarande före den 1 juli 1946 utgående understöd å 384 kronor.

Statskontoret har anfört, att ämbetsverket i likhet med försvarets civilförvaltning funne skäligt, att Bärge efterlämnade barn komme i åtnjutande av årligt uppfostringsbidrag. Med hänsyn till i ärendet föreliggande omständigheter ville ämbetsverket föreslå, att bidragsbeloppet bestämdes till för varje barn 658 kronor för år, motsvarande före den 1 juli 1946 utgående understöd å 300 kronor. Med de föreslagna bidragen, som syntes böra utgå till och med utgången av den kalendermånad, varunder barnen uppnådde 19 års ålder, borde följa rörligt tillägg enligt senast fastställda grunder.

Med hänsyn till de ömmande omständigheter, som föreligga i detta fall, vill jag icke motsätta mig, att förslag förelägges riksdagen om uppfostringsbidrag åt Bärge efterlämnade minderåriga barn. Beträffande storleken av

uppfostningsbidragen biträder jag statskontorets förslag. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att vart och ett av ingenjören hos arméns fortifikationsförvaltning Lasse Anders Valdemar Bärge i äktenskap med Margit Elisabet Källman, född Carstens, födda minderåriga barn Maud Jenny Margareta, Viveka Gith Emelia, Lars-Olof Johan Ludvig och Bengt Anders Johan må från och med den 1 februari 1948 till och med utgången av den kalendermånad, varunder barnet uppnår 19 års ålder, från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. uppbära ett årligt uppfostningsbidrag å 658 kronor.

2:o.

Eldaren vid Dalregementet Vilhelm Edvin Erikssons änka. Av handlingarna i ärendet inhämtas,

att Eriksson var född den 29 november 1901 och avled den 30 mars 1948;

att han tjänstgjort som extra eldare vid Dalregementet mot ersättning i form av arvode under skilda tidsperioder — i regel 3 å 4 månader för år — från maj 1931 till augusti 1939;

att han därefter innehaft eldaranställning vid regementet i en följd från och med den 22 januari 1940 intill sin död, därvid han varit avlönad såsom extra tjänsteman intill utgången av oktober 1946 och såsom kollektivavtalsanställd arbetare under tiden därefter;

att hans sammanlagda tjänstetid i statstjänst vid dödstillfället uppgick till 11 år 4 månader 15 dagar;

att han vid sin död efterlämnade änkan Ester Viktoria Eriksson, född Forsberg den 7 maj 1899, och en gift dotter;

att änkefru Eriksson icke äger andra tillgångar än halva andelen av en fastighet med ett taxeringsvärde av 10 000 kronor;

samt att änkefru Eriksson enligt läkarintyg på grund av sjukdom (sockersjuka, neuros m. m.) är för närvarande och troligen för all framtid oförmögen till arbete.

Statens pensionsanstalt har vid prövning den 5 juni 1948 av en av änkefru Eriksson hos anstalten gjord ansökning om familjepension enligt 1947 års familjepensionsreglemente för arbetare funnit sig förhindrad att bifalla ansökningen, enär Erikssons tjänstgöringstid såsom arbetare icke varit av sådan längd, som erfordrats för tillämpning å honom av vederbörande tjänste- och familjepensionsreglementen för arbetare.

Änkefru Eriksson har därefter i en den 25 augusti 1948 dagtecknad, till Kungl. Maj:t ställd ansökning anhållit att komma i åtnjutande av pension.

Försvarets civilförvaltning har i utlåtande över sistnämnda ansökning anfört, att ämbetsverket funne det skäligt, att änkefru Eriksson komme i

åtnjutande av något understöd i en eller annan form såsom bidrag till uppehållet.

Statskontoret har i utlåtande den 12 oktober 1948 förordat utverkande av pension åt änkefru Eriksson med belopp, som skulle ha utgått, om 1947 års familjepensionsreglemente för arbetare varit för henne gällande. Ämbetsverket har därvid anfört följande.

Av utredningen i ärendet framgår, att mannen Eriksson varit arvodesanställd eller extra tjänsteman under sammanlagt 9 år 11 månader 15 dagar samt kollektivavtalsanställd arbetstare under 1 år 5 månader. På grund av att arbetaranställningen sålunda omfattat endast 17 månader hade han ej blivit underkastad 1947 års tjänstepensionsreglemente för arbetare, i följd varav pension ej kunnat beredas hans efterlevande med tillämpning av familjepensionsreglementet för arbetare.

Enligt statskontorets mening hade den tid Eriksson innehaft tjänstemannaanställning rimligen bort få räknas såsom kvalifikationstid (väntetid) för arbetarpensionsreglementenas tillämplighet. Hade så skett, hade sökanden utan vidare varit berättigad till författningsenlig pension. I detta sammanhang kan erinras, att frågan om den arbetande personalens anställningsformer efter förslag av försvarets tjänsteförteckningssakkunniga (SOU 1946: 94 sid. 32 o. f.) är föremål för utredning av 1948 års anställningsutredning. I direktiven för utredningen har uttalats att bl. a. avsaknaden av enhetliga riktlinjer rörande tillämpningen i olika fall av anställningsformerna löneplansreglerad tjänstemannaanställning och kollektivavtalsanställning haft till följd vissa olägenheter, främst i form av relativa variationer från tid till annan i löneinkomst och övriga med anställningen förenade förmåner för arbetstagargrupper, vilka kunna anses vara jämställda med avseende å ansvarsställning och arbetsuppgifter.

Med biträdande av den ståndpunkt, som statskontoret intagit i förevarande ärende, förordar jag, att pension beredes änkefru Eriksson med belopp, som skulle ha tillkommit henne såsom familjepension enligt 1947 års familjepensionsreglemente för arbetare, om tjänste- och familjepensionsreglementena för arbetare blivit gällande för mannen från och med den tidpunkt, då han anställdes såsom arbetare med lön enligt kollektivavtal eller den 1 november 1946. En efter dessa grunder uträknad pension för änkefru Eriksson skulle utgöra 1 227 kronor för år jämte rörligt tillägg. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att eldaren vid Dalregementet Vilhelm Edvin Erikssons änka Ester Viktoria Eriksson, född Forsberg, må från och med den 1 april 1948 under sin återstående livstid, så länge hon förblir änka, från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. uppbära en årlig pension av 1 227 kronor.

3:o.

Förre ritaren vid Karlskrona örlogsvarv Frans Oscar August Holmqvists änka. Av handlingarna i ärendet inhämtas,

att Holmqvist var född den 11 december 1869 och avled den 6 februari 1948;

att han antogs till daglönare vid ingenjördepartementets maskinverkstad i Karlskrona den 7 januari 1887 och befordrades till månadslönare den 1 oktober 1913;

att han från och med den 1 juli 1928 erhöll ställning av extra ordinarie tjänsteman (ritare av 1:a klass) med lön enligt 15:e lönegraden i den i kungörelsen den 22 juni 1928, nr 215, intagna löneplanen för extra ordinarie civila och civilmilitära befattningshavare vid försvarsväsendet;

att han erhöll avsked med utgången av september månad 1934 efter en anställningstid i statens tjänst av 47 år 8 månader;

att Holmqvist vid sin död efterlämnade änkan Vilhelmina (Mina) Holmqvist, född Olsson, vilken är född år 1869 och med vilken han ingått äktenskap år 1917, och två barn i ett tidigare äktenskap;

samt att bouppteckningen efter Holmqvist utvisade en behållning av omkring 2 700 kronor.

Genom beslut av 1934 års riksdag (prop. nr 245, p. 2; bankoutsk. utl. nr 42, p. 7; riksd. skr. nr 278) tillerkändes Holmqvist, som i sin anställning vid försvarsväsendet icke kunnat vinna delägarrätt i flottans pensionskassa, en årlig pension av 2 160 kronor.

Änkefru Holmqvist har hos Kungl. Maj:t anhållit att komma i åtnjutande av pension.

Försvarets civilförvaltning har tillstyrkt utverkande av pension åt änkefru Holmqvist till belopp av 1 320 kronor för år jämte rörligt tillägg enligt senast fastställda grunder. Ämbetsverket har därvid erinrat, att — enär Holmqvist avgått ur tjänst före ikraftträdandet den 1 juli 1937 av 1936 års allmänna familjepensionsreglemente — änkefru Holmqvist icke vore berättigad åtnjuta pension enligt detta reglemente eller senare utfärdade familjepensionsbestämmelser för befattningshavare i statens tjänst.

Statskontoret har anslutit sig till vad försvarets civilförvaltning sålunda föreslagit.

Med biträdande av myndigheternas förslag hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att förre ritaren vid Karlskrona örlogsvarv Frans Oscar August Holmqvists änka Vilhelmina (Mina) Holmqvist, född Olsson, må från och med den 1 mars 1948 under sin återstående livstid, så länge hon förblir änka, från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. uppbära en årlig pension av 1 320 kronor.

4:o.

Förre fattigvårds- och barnavårdskonsulenten Carl Oskar Strids änka. Av handlingarna i ärendet inhämtas,

att Strid var född den 17 maj 1875 och avled den 22 augusti 1948;

att han åren 1913—1918 innehade avlönad kommunal fattigvårdstjänst inom Snöstorps kommun i Hallands län;

att Kungl. Maj:t den 13 december 1918 förordnade Strid att från och med den 1 januari 1919 tills vidare vara fattigvårdskonsulent i femte distriktet;

att Strid jämlikt stadgandet i 20 § andra stycket lagen den 6 juni 1924 (nr 361) om samhällets barnavård från och med lagens ikraftträdande den 1 januari 1926 innehade jämväl befattningen såsom barnavårdskonsulent inom berörda distrikt;

att Strid kvarstod i tjänst intill utgången av juni 1941, vid vilken tidpunkt han kunde återropa en anställningstid i statens tjänst av 22 år 6 månader;

att Strid, i enlighet med för fattigvårds- och barnavårdskonsulenter i avlöningshänseende gällande bestämmelser, för år räknat åtnjöt lön med 3 000 kronor, varifrån avdrogs ett mot pensionsavgift svarande belopp av 200 kronor, tjänstgöringspenningar med 1 500 kronor, två ålderstillägg om vardera 500 kronor samt ortstillägg med 500 kronor, varjämte han åtnjöt tillfällig löneförbättring med 1 000 kronor för år ävensom dyrtidstillägg enligt för befattningshavare vid statens oregerade verk gällande grunder;

att han vid sin död efterlämnade änkan Maria Elise Strid, född Magnusson den 6 oktober 1869, samt fyra vuxna barn;

att bouppteckningen efter Strid utvisade en behållning i boet av omkring 27 640 kronor;

att tillgångarna utgjordes bl. a. av insats i fastighetsförening å 17 310 kronor och fordran hos samma förening å 7 408 kronor;

samt att änkefru Strid icke äger andra tillgångar än de i bouppteckningen upptagna och icke har annan inkomst än folkpension med 83 kronor för månad.

Genom beslut av 1941 års riksdag (prop. nr 262, p. 1; bankoutsk. utl. nr 49, p. 1; riksd. skr. nr 323) tillerkändes Strid en årlig pension av 4 752 kronor.

Fattigvårds- och barnavårdskonsulenter saknade intill den 1 juli 1944, då konsulenterna erhöilo ställning såsom extra ordinarie tjänstemän, och alltså vid tidpunkten för Strids avgång ur tjänst såväl tjänste- som familjepensionsrätt. Detta förhållande sammanhängde med den för dem gällande anställningsformen. Frågan om beredande av pensionsrätt åt konsulenterna hade även före år 1944 varit föremål för övervägande, men spørsmålet där- om hade därvid ansetts icke böra upptagas till prövning i avbidan på slutförändret av utredningar rörande den sociala hjälpverksamhetens ordnande (jfr prop. 49/1932 och 99/1944 s. 3—5 o. 8).

Änkefru Strid har hos Kungl. Maj:t hemställt om erhållande av pension.

Socialstyrelsen har tillstyrkt änkefru Strids ansökning.

Statskontoret har i avgivet yttrande anfört i huvudsak följande.

Statskontoret vill med anledning av föreliggande ansökan erinra, att statsmakterna tidigare i flera fall (senast prop. nr 49/1941, p. 4; bankoutsk. utl. nr 16, p. 4; riksd. skr. nr 120) tillerkänt änkor efter fattigvårds- och barna-

vårdskonsulenter understöd med 900 kronor för år. I dessa fall synes pensioneringen i stort sett hava följt de normer, som eljest pläгат tillämpas vid beviljande av familjepensioner vid sidan av gällande bestämmelser. Förslag har emellertid varit väckt att ordna pensioneringen av efterlevande efter här avsedda befattningshavare efter andra grunder än de vid riksdagspensionerna brukliga, innebärande bl. a. att den s. k. behovsprövningen skulle bortfalla.

Därest föreliggande framställning skulle bedömas med hänsynstagande till den restriktiva praxis, som av statsmakterna brukat iakttagas vid beviljande av familjepensioner och som i fråga om behovsprövningen sålunda innefattar krav på vederbörandes oförmåga att försörja sig, synes med hänsyn till behållningen i dödsboet efter mannen Strid understöd åt sökanden knappast kunna ifrågakomma. Statskontoret finner sig därför svårligen kunna tillstyrka ansökningen.

Med hänsyn till den långa tid, varunder Strid tjänstgjort såsom fattigvårds- och barnavårdskonsulent, och med beaktande jämväl i viss mån av det förhållandet, att det kan förutsättas att dylik befattning skulle ha varit förenad med pensionsrätt vid tidpunkten för Strids avgång ur tjänst, därest icke lösningen av frågan om ifrågavarande konsulents anställningsförhållanden fördröjts genom dess samband med socialvårdsorganisationen, vill jag — ehuru några i ekonomiskt hänseende särskilt ömmande omständigheter näppeligen föreligga i detta fall — icke motsätta mig, att pension utverkas åt änkefru Strid. Pensionen synes mig böra bestämmas till 1 913 kronor för år jämte rörligt tillägg, motsvarande efter vederbörlig omreglering det i statskontorets utlåtande omförmälda pensionsbelopp å 900 kronor, som tidigare tillerkänts änkor efter fattigvårds- och barnavårdskonsulenter.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att förre fattigvårds- och barnavårdskonsulenten Carl Oskar Strids änka Maria Elise Strid, född Magnusson, må från och med den 1 september 1948 under sin återstående livstid, så länge hon förblir änka, från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. uppbära en årlig pension av 1 913 kronor.

5:o.

Muddermästaren hos väg- och vattenbyggnadsstyrelsen Henning Adolf Johanssons änka. Av handlingarna i ärendet inhämtas,

att Johansson var född den 1 augusti 1890 och avled den 23 september 1947;

att han efter tjänstgöring under tiden 23 september 1921—9 maj 1941 såsom muddermästare hos statens vattenfallsverk erhöll anställning såsom muddermästare hos väg- och vattenbyggnadsstyrelsen från och med den 10 maj sistnämnda år;

att han från och med den 1 oktober 1942 var underkastad bestämmelserna i det av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen den 25 september 1942 antagna anställningsreglementet för fast anställda tjänstemän vid styrelsens hamnbyrås distriktsorganisation och därvid uppbar arvode, motsvarande lön enligt löneklass 16 civila icke-ordinariereglementet;

att han under sin anställning hos väg- och vattenbyggnadsstyrelsen tjänstgjorde på mudderverket »Stockholm» inom styrelsens förutvarande östra och södra hamnarbetsdistrikt och i samband med mudderverkets övergång i privat ägo den 19 juli 1946 från och med sistnämnda dag beviljades tjänstledighet för att tills vidare under någon tid tjänstgöra på mudderverket även efter dess övergång till ny ägare;

att han under nyssnämnda tjänstledighet avled på grund av olyckshändelse utom arbetet;

att han vid sin död efterlämnade änkan Alma Charlotta Johansson, vilken är omkring 66 år gammal och med vilken han ingått äktenskap år 1914, samt en myndig son;

samt att bouppteckningen efter Johansson utvisade en behållning av omkring 19 000 kronor, väsentligen bestående av en fastighet, taxerad till 23 000 kronor.

Hos Kungl. Maj:t har änkefru Johansson anhållit att komma i åtnjutande av pension.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har tillstyrkt pension åt änkefru Johansson och därvid anfört följande.

Från och med den 1 juli 1947 är verkets arbetsledarpersonal, däribland muddermästarna, underkastad bestämmelserna i det av styrelsen den 15 december 1947 fastställda arbetsledarreglementet. Genom Kungl. Maj:ts beslut den 19 december 1947 har rätt till tjänste- och familjepension från och med den 1 juli 1947 kunnat beredas åt vissa av de under reglementet hänförliga befattningshavarna, däribland samtliga muddermästare hos verket. Muddermästaren Johansson hade vid tidpunkten för dödsfallet icke hunnit inplaceras under arbetsledarreglementet. Därest så skett, torde Johansson med hänsyn till kvalifikationer och tidigare åtnjutna löneförmåner hava hänförs till sådan i reglementet angiven arvodesgrupp, att han kommit i åtnjutande av den rätt till tjänste- och familjepension, som tillkommer stats-tjänsteman i lönegraden Ce 17.

Med hänsyn till muddermästaren Johanssons 26 år långa och väl vitsordade statliga tjänstetid och särskilt i betraktande av att han endast till följd av att styrelsens arbetsledarreglemente icke hunnit färdigställas till den 1 juli 1947, såsom varit avsikten, gått förlustig den rätt till familjepension, som eljest skulle kommit honom och hans efterlevande till del, finner väg- och vattenbyggnadsstyrelsen starka skäl tala för, att änkan tillerkännes pension av statsmedel.

Statskontoret har tillstyrkt pension åt änkefru Johansson till belopp av 1 611 kronor för år jämte rörligt tillägg och till stöd härför anfört följande.

Av vad väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i ärendet anfört framgår, att styrelsen den 15 december 1947 fastställt ett arbetsledarreglemente att gälla fr. o. m. den 1 juli 1947 ävensom att samtliga muddermästare hos väg- och

vattenbyggnadsverket inplacerats i nämnda reglemente och på grund härav jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 19 december 1947 erhållit pensionsrätt enligt 1947 års allmänna tjänste- och familjepensionsreglementen, likaledes fr. o. m. den 1 juli 1947. Denna retroaktiva tillämpning av nämnda reglementen har emellertid icke kommit i fråga beträffande Johansson, enär han avlidit den 23 september 1947. Otvivelaktigt hade han emellertid, därest dödsfallet icke inträffat, fr. o. m. den 1 juli 1947 erhållit tjänste- och familjepensionsrätt i angiven ordning, oavsett det förhållandet, att han sedan den 19 juli 1946 åtnjutit tjänstledighet för att under en övergångstid fortsätta tjänstgöringen å ett mudderverk, som övergått i enskild ägo. Med hänsyn till vad sålunda förekommit vill statskontoret för sin del förorda, att Johanssons efterlevande hustru tillförsäkras en familjepension, som bestämmes till samma belopp, som skulle ha tillkommit henne, därest maken vid frånfallet ägt pensionsrätt jämlikt Kungl. Maj:ts förenämnda beslut den 19 december 1947. Pensionen skulle under angivna förutsättning ha bestämts på följande sätt. Den av Johansson vid dödstillfället innehavda befattningen skulle enligt vad i ärendet upplysts ha hänförs till lönegraden Ce 17. Vid frånfallet återstod för honom 5 år 11 månader 9 dagar intill pensionsåldern — 63 år — den 31 augusti 1953. Under antagande tillika att rätt enligt gällande praxis medgivits honom att tillgodoräkna två tredjedelar av den tidigare anställningstiden i statens tjänst — den 23 september 1921 — 19 juli 1946 — eller 16 år 6 månader skulle han alltså såsom tjänstår för pension kunna åberopa 22 år 5 månader 9 dagar. Pensionen för Johanssons änka skulle under sådana omständigheter med tillämpning av familjepensionsunderlaget för lönegrad Ce 17 ha utgjort $(2\ 148 - 30/120 \times 2\ 148 =)$ 1 611 kronor för år. Härtill kommer rörligt tillägg enligt senast fastställda grunder.

Även jag finner mig kunna förorda, att pension av statsmedel beredes änkefru Johansson. Pensionen synes i överensstämmelse med statskontorets förslag böra utgå med belopp, som skulle ha tillkommit henne, därest mannen med stöd av Kungl. Maj:ts i ärendet omförmälda beslut den 19 december 1947 vid sin död varit tillförsäkrad pensionsrätt. I enlighet härmed hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att muddermästaren hos väg- och vattenbyggnadsstyrelsen Henning Adolf Johanssons änka Alma Charlotta Johansson må från och med den 1 oktober 1947 under sin återstående livstid, så länge hon förblir änka, från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. uppbära en årlig pension av 1 611 kronor.

6:o.

E. o. förrådskontoristen vid väg- och vattenbyggnadsverket Fritz Valdemar Albert Helmer Nilssons änka och barn. Av handlingarna i ärendet inhämtas,

att Nilsson var född den 2 december 1898 och avled den 7 februari 1947;
att han under tiden 3 mars 1931—12 december 1936 innehade anställning såsom arbetsledare hos statens arbetslöshetskommission;

att han från och med den 20 december 1943 intill sin död var anställd vid väg- och vattenbyggnadsverket såsom förrådskontorist i lönegraden Eo 9 vid vägförvaltningen i Kronobergs län men från och med den 1 november 1945 tjänstgjorde som biträde åt övervägmästaren för enskild väghållning i samma län, varvid han ansågs tillhöra lönegraden Ex 13 och erhöll arvode motsvarande löneklass 10;

att han vid sin död efterlämnade änkan Ingeborg Dorotea Nilsson, född Freij den 2 april 1912, samt två barn, vilka äro födda respektive 1941 och 1944;

att bouppteckningen efter Nilsson utvisade en behållning av omkring 800 kronor;

samt att statskontoret den 22 april 1947 med stöd av bestämmelserna i allmänna familjepensionsreglementet tillerkänt de efterlevande familjepension med utgångspunkt från att Nilsson vid sin död tillhörde lönegrad Eo 9, vilken pension från och med den 1 juli 1947 utgör för år räknat 2 757 kronor 40 öre jämte rörligt tillägg.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har hos Kungl. Maj:t hemställt, att Kungl. Maj:t måtte hos riksdagen utverka pensionstillägg åt Nilssons efterlevande till sådant belopp, att de sammanlagda pensionsförmånerna bleve desamma, som om Nilsson vid sin död varit förrådsmästare i lönegraden Eo 12. Styrelsen har till stöd för denna hemställan anfört bl. a. följande.

Genom beslut av 1946 års riksdag höjdes förrådskontoristbefattningarna vid vägförvaltningarna från och med den 1 juli samma år till förrådsmästartjänster i lönegraden Eo 12. Under hösten 1946 tillsattes de flesta av dessa befattningar, varvid uteslutande förrådskontorister kommo i fråga. Att Nilsson, som styrelsen funnit vara en av de mest förtjänta förrådskontoristerna, icke utnämndes i detta sammanhang berodde på att styrelsen — som avsåg att befordra Nilsson till ännu högre befattning, nämligen såsom vägmästare för enskild väghållning i lönegrad Eo 13 i Blekinge län — ansåg, att tillsättandet av återstående förrådsmästartjänster och ett antal nyinrättade vägmästartjänster borde ske samtidigt. Det syntes därför icke lämpligt att först utnämna Nilsson till förrådsmästare i Kronobergs län för att sedan i omedelbar anslutning härtil utnämna honom till vägmästare i Blekinge län. På grund av mellankommande omständigheter kunde emellertid ifrågavarande vägmästartjänster icke tillsättas förrän i april 1947. Det kan fastslås som ett faktum, att Nilsson, därest styrelsen icke avsett att befordra honom till vägmästare, skulle ha blivit förrådsmästare i Eo 12 redan på hösten 1946.

Då anledningen till att Nilsson icke hann att erhålla den förrådsmästartjänst, vartill han var självskriven, uteslutande hänför sig till omständigheter sammanhängande med att han på grund av sin duglighet ansågs böra erhålla ännu högre tjänst, synes det icke vara rätt, att hans efterlevande skola komma i sämre ställning än om han vid sin död varit förrådsmästare i Eo 12. Enligt styrelsens mening tala därför synnerligen starka skäl för att de efterlevande tillerkännas ett särskilt pensionsstillägg, så att pensionsförmånerna bliva desamma som skulle ha utgått, därest Nilsson hunnit befordras.

Statskontoret har förklarat sig av principiella skäl icke kunna understödja framställningen.

Med hänsyn till vad väg- och vattenbyggnadsstyrelsen anfört och upplyst finner jag skäligt, att åt Nilssons efterlevande utverkas sådan pensionsförbättring, att de i överensstämmelse med styrelsens förslag komma i åtnjutande av pension, såsom om Nilsson vid sin död tillhört lönegraden Eo 12 (nuvarande lönegraden Ce 16). De principiella invändningar, som kunna riktas emot beviljande av familjepension med utgångspunkt från högre lönegrad än den, som befattningshavaren vid frånfället tillhört, synas mig i detta fall på grund av de föreliggande särskilda omständigheterna icke böra tillmätas avgörande betydelse. En förhöjning av pensionsförmånerna åt Nilssons efterlevande i enlighet med vad nu förordats skulle innebära, att pensionsförmånerna komme att från och med tidpunkten för senaste pensionsreglering uppgå till 3 100 kronor 80 öre för år jämte rörligt tillägg.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att e. o. förrådskontoristen vid väg- och vattenbyggnadsverket Fritz Valdemar Albert Helmer Nilssons efterlevande må komma i åtnjutande av familjepension, såsom om Nilsson vid sitt frånfälle innehaft befattning i lönegraden Eo 12 enligt civila icke-ordinariereglementet.

7:o.

Kontrollören vid sockerbeskattningen Jöns Bengtssons änka. Av handlingarna i ärendet inhämtas,

att Bengtsson var född den 25 maj 1874 och avled den 8 oktober 1947;

att han innehade förordnande såsom biträdande kontrollör vid sockerbeskattningen från år 1906 till och med den 30 juni 1929, vid vilken tidpunkt förordnandet upphörde i anledning av sockerbeskattningens avveckling;

att Bengtsson, vilkens effektiva tjänstgöringstid i statstjänst utgjorde nära 23 år, i samband med anställningens upphörande av riksdagen tillerkändes en pension av 1 992 kronor för år, vilken pension efter omreglering från och med den 1 juli 1947 utgått med 3 480 kronor för år;

att han vid sin död efterlämnade änkan Emma Kristina Bengtsson, född Assarsson den 9 januari 1885, samt en dotter, född år 1910;

att bouppteckningen efter Bengtsson utvisade en behållning av omkring 3 400 kronor;

att änkefru Bengtsson icke härutöver äger några tillgångar men för närvarande erhåller någon inkomst av inackordering;

samt att änkefru Bengtsson av dottern, vilken är gift med en statstjänsteman och i äktenskapet med denne har fyra minderåriga barn, icke kan påräkna något bidrag till sitt uppehälle.

Änkefru Bengtsson har hos Kungl. Maj:t anhållit att komma i åtnjutande av pension.

Kontrollstyrelsen har ansett i ärendet föreliggande omständigheter icke vara av beskaffenhet att motivera utverkande av pension.

Statskontoret har anfört, att enligt ämbetsverkets mening änkefru Bengtsson uppfyllde de villkor, som enligt hittills tillämpad praxis ansetts böra uppställas för erhållande av familjeunderstöd av statsmedel, varför ämbetsverket för sin del funne sig böra tillstyrka den av änkefru Bengtsson gjorda ansökningen. Vad beträffar storleken av pensionen ansåge statskontoret, att pensionsbeloppet med hänsyn till längden av kontrollören Bengtssons anställningstid och storleken av den honom tillerkända pensionen lämpligen borde fastställas till 1 096 kronor för år jämte rörligt tillägg enligt 1947 års grunder.

Med hänsyn till i ärendet upplysta förhållanden anser jag mig böra förorda, att pension utverkas åt änkefru Bengtsson, att utgå från och med ingången av innevarande år. I enlighet härmed och då det av statskontoret föreslagna pensionsbeloppet synes mig skäligt, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att kontrollören vid sockerbeskattningen Jöns Bengtssons änka Emma Kristina Bengtsson, född Assarsson, må från och med den 1 januari 1949 under sin återstående livstid, så länge hon förblir änka, från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. uppbära en årlig pension av 1 096 kronor.

8:o.

Lantmäteritekniska biträdet Germund Hessels änka och barn. Av handlingarna i ärendet inhämtas,

att Hessel var född den 2 mars 1889 och avled den 24 februari 1947;

att han under tiden från och med den 1 september 1927 intill sin död var av lantmäteristyrelsen förordnad såsom lantmäteritekniskt biträde hos distriktslantmätaren i Nylands distrikt och därunder fullgjorde en effektiv tjänstgöring av sammanlagt omkring 13 år 11 månader;

att han dessförinnan under åren 1925—1926 utan lantmäteristyrelsens förordnande biträtt distriktslantmätare;

att han såsom lantmäteritekniskt biträde åtnjöt avlöning av vederbörande distriktslantmätare, vilken avlöning under åren 1938—1946 uppgick till i medeltal 1 920 kronor för år, varjämte han från och med år 1937 av statsmedel uppbar avlöningsförbättring i form av ålderstillägg, för år 1946 uppgående till 1 350 kronor, samt från och med sistnämnda år jämväl provisorisk avlöningsförbättring av statsmedel med 600 kronor;

att han vid sin död efterlämnade änkan Sigrid Katarina Johanna Aurora Hessel, född Leijon den 18 augusti 1900, samt sonen Lars Tore Germund Hessel, född den 6 maj 1941;

att bouppteckningen efter Hessel utvisade en behållning av omkring 5 500 kronor;

samt att änkefru Hessel saknar yrkesutbildning och på grund av sjukdom icke äger full arbetsförmåga.

Lantmäteristyrelsen har hos Kungl. Maj:t hemställt om utverkande av pension åt Hessels änka och barn och därvid anfört bl. a. följande.

Före omorganisationen av lantmäteriets distriktsorganisation den 1 januari 1948 voro de lantmäteritekniska biträdena anställda och avlönade av lantmätarna men förordnades av lantmäteristyrelsen och erhöillo viss avlösningsförbättring av statsmedel samt rätt till resekostnads- och traktementsersättning. Sedan den nya distriktsorganisationen genomförts, äro dylika biträden statsanställda och inplacerade å reglerad lönestat. Med hänsyn till Hessels relativt långa tjänstetid torde han, om han levat, ha inplacerats i lönegrad Ce 19 eller lägst lönegrad Ce 16, i vilket fall hans änka och barn blivit författningsenligt berättigade till pension. Billighet och rättvisa synas lantmäteristyrelsen tala för att pension utverkas åt Hessels efterlevande.

Statskontoret har erinrat, att statsmakterna tidigare beviljat understöd åt efterlevande efter lantmäteritekniskt biträde, som innehåft anställning under villkor, som gällde före omorganisationen av lantmäteriets distriktsorganisation den 1 januari 1948 (prop. till 1943 års riksdag nr 126, p. 6; bankoutsk. utl. nr 33, p. 10; riksd. skr. nr 148), samt i anslutning härtill anfört följande.

Enär det icke styrkts, att änkefru Hessel på grund av sjukdom är oförmögen att genom arbete försörja sig, kan statskontoret emellertid för sin del icke förorda, att pension beredes henne. Statskontoret vill däremot icke motsätta sig, att av riksdagen utverkas ett årligt uppfostringsbidrag för makarnas minderårige son med ett belopp av 492 kronor, utgörande i fall som det förevarande tidigare tillämpat bidragsbelopp å 300 kronor, omräknat enligt kungörelserna nr 508/1939 och 575/1946. Efter omräkning enligt kungörelsen nr 657/1947 kommer uppfostringsbidraget att från och med den 1 juli 1947 uppgå till 658 kronor, varå utgår rörligt tillägg enligt senast fastställda grunder.

Med hänsyn till föreliggande omständigheter synes det mig skäligen, att Hessels efterlämnade familj kommer i åtnjutande av understöd av statsmedel. I likhet med lantmäteristyrelsen vill jag härvid förorda, att dylikt understöd beredes familjen såväl i form av pension åt änkan som genom uppfostringsbidrag åt den minderårige sonen. Jag vill såsom stöd för denna min ståndpunkt även erinra därom att — såsom lantmäteristyrelsen framhållit — Hessel, därest han levat ännu något år, torde ha erhållit extra ordinarie befattning, förenad med såväl tjänste- som familjepensionsrätt. Pensionen och uppfostringsbidraget synas böra få åtnjutas räknat från och med månaden näst efter den, varunder mannen avlidit, eller sålunda från och

med den 1 mars 1947 samt för tiden intill den 1 juli 1947 utgå med, för år räknat, 630 respektive 492 kronor jämte rörligt tillägg och kristillägg enligt då gällande grunder. Efter omräkning från och med den 1 juli 1947 enligt kungörelsen nr 657/1947 kommer pensionen att utgå med 840 kronor samt uppfostringsbidraget med 658 kronor, i båda fallen jämte rörligt tillägg enligt numera gällande grunder. Uppfostringsbidraget synes böra utgå till och med den kalendermånad, varunder sonen uppnår 19 års ålder.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att lantmåteritekniska bitrådet Germund Hessels änka Sigrid Katarina Johanna Aurora Hessel, född Leijon, samt makarnas minderårige son Lars Tore Germund må från och med den 1 mars 1947 från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. uppbära, änkan en årlig pension å 630 kronor under sin återstående livstid, så länge hon förblir änka, samt sonen ett årligt uppfostringsbidrag å 492 kronor till och med utgången av den kalendermånad, varunder han uppnår 19 års ålder.

9:o.

Assistenten hos civilförsvarsstyrelsen Karl Hans Petrus Brodéns änka. Av handlingarna i ärendet inhämtas,

att Brodén var född den 24 februari 1897 och avled den 23 december 1947;

att han anställdes såsom extra kanslibitråde hos luftskyddsinspektionen den 20 oktober 1938 samt hos inspektionen förordnades till tillfällig sakkunnig den 16 maj 1939 och till bokhållare den 1 april 1941;

att han i samband med inrättandet av civilförsvarsstyrelsen förordnades till assistent hos styrelsen den 1 oktober 1944;

att hans avlöningsförmåner senast utgjordes av arvode å 820 kronor för månad;

att Brodén, därest han kvarstått i tjänst, sannolikt skulle ha erhållit pensionsberättigande anställning den 1 juli 1948, då lönereglering genomfördes för civilförsvarsstyrelsens personal;

att han vid sitt frånfälle efterlämnade änkan Margareta Charlotta Elisabet Brodén, född Möller den 1 juli 1896, med vilken han ingått äktenskap den 19 november 1938;

samt att bouppteckningen efter Brodén utvisade brist.

I ärendet ha ingivits *dels* ett den 6 mars 1948 utfärdat läkarintyg, utvisande att änkefru Brodén, som tidigare varit kontorist, måst på grund av skrivkramp i höger hand och arm helt upphöra med kontorsarbete, *dels ock* ett den 1 mars 1949 dagtecknat läkarintyg, vari anföres, att änkefru Brodén, förutom av typisk skrivkramp, lider av utpräglad neurasteni (dålig sömn, depression, allmän trötthet) samt att hon på grund av skrivkram-

pen är med säkerhet oförmögen att försörja sig genom arbete, där skrivning för hand eller med maskin ingår, och att det på grund av hennes allmänna klenhet kan med till visshet gränsande sannolikhet sägas, att hon icke heller är arbetsför i något annat yrke.

Änkefru Brodén har hos Kungl. Maj:t anhållit att komma i åtnjutande av pension.

Civildéforsvarsstyrelsen har anfört, att styrelsen funne starka skäl tala för att pension tillerkändes änkefru Brodén.

Statskontoret har i utlåtande den 28 september 1948 i anslutning till då föreliggande läkarintyg, utvisande att änkefru Brodén lede av skrivkramp, anfört, att ämbetsverket icke kunde tillstyrka åtgärder för beredande av pension åt änkefru Brodén, enär nämnda sjukdom icke syntes i så hög grad nedsätta hennes arbetsförmåga, att hon därigenom skulle vara oförmögen att för framtiden arbeta för sin försörjning.

Med hänsyn till vad numera blivit upplyst rörande änkefru Brodéns hälsotillstånd och arbetsförmåga och med beaktande av omständigheterna i övrigt i ärendet — främst det förhållandet att Brodén avlidit endast kort tid före den tidpunkt, då han eljest sannolikt skulle ha erhållit pensionsberättigande befattning — vill jag icke motsätta mig, att förslag förelägges riksdagen om pension åt änkefru Brodén. Såsom ett skäligt pensionsbelopp vill jag förorda 1 320 kronor för år, vartill bör komma rörligt tillägg enligt senast fastställda grunder. Pensionen synes mig böra få utgå räknat från och med den 1 januari 1949.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att assistenten hos civildeforsvarsstyrelsen Karl Hans Petrus Brodéns änka Margareta Charlotta Elisabet Brodén, född Möller, må från och med den 1 januari 1949 under sin återstående livstid, så länge hon förblir änka, från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. uppbära en årlig pension av 1 320 kronor.

Vad föredraganden under punkterna 1:0—9:0 hemställt, däri statsrådets övriga ledamöter instämma, bifaller Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten samt förordnar, att proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Carl Olov Sommar.